

Богдан Стрілець,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правознавства

Вищого навчального закладу Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і

торгівлі»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7043-7329>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Здійснено аналіз правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням, емісією, торгівлею та інших операцій з криптовалютами в праві Європейського Союзу. Окреслено основні напрямки регуляторного впливу на ринок криптовалют у деяких державах – членах Європейського Союзу. Висвітлено проблеми системи законодавчих актів Європейського Союзу, що поширюються на правовідносини із криптовалютами. Проаналізовано перспективні напрямки правового регулювання криптовалют згідно з проектом Регламенту Європейського парламенту та Ради про ринки криптоактивів та внесення змін до Директиви (ЄС) 2019/1937, COM/2020/593 final.

Ключові слова: *acquis ЄС, право ЄС, криптовалюти, криптоактиви, відмивання грошей, внутрішній ринок ЄС.*

Strilets B.

Current state and prospects for the legal regulation of cryptocurrencies in the European Union

The author analyzes the existing legal regulation of relations related to the use, issuance, trade and other operations with cryptocurrencies in the European Union law. It was noted that the development of cryptocurrency markets in the EU requires a well-built legal framework clearly defining the regulation regime for all cryptocurrencies that are not subject to current legislation on financial services. The main directions of regulatory influence on the cryptocurrency market in some EU Member States are identified. The problems of the system of legal acts covering legal relations with cryptocurrencies are analyzed. It was stated that creating a high-quality and effective legal framework within the EU internal market is an extremely important though challenging task. Perspective directions of legal regulation of crypto-assets according to the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937, COM/2020/593 final, are analyzed. When analyzing the draft Regulation, it was found that its adoption would be an important step towards maximum harmonization of cryptocurrency legislation. A number of problems of the future legal act have been revealed. These include ambiguous legal regulation of cryptocurrency market participants' cybersecurity. In addition, the legislative bodies should bear in mind that cryptocurrencies are in the process of constant transformation and transition from one type of token to another. In this case, the rules of the upcoming Regulation should be more flexible to future changes. It was concluded that according to the current draft Regulation, it is extremely unlikely that any types of crypto-assets will remain unregulated in the EU.

Keywords: *EU acquis, EU law, cryptocurrencies, crypto-assets, money laundering, the European single market.*

Постановка проблеми. Обіг криптовалют, інвестиційна та інша господарська діяльність з використанням технології розподіленого реєстру стають невід'ємними складовими сучасної економіки. Капіталізація криптовалют у 2022 р. перевищила 1 трлн дол. США. У Європейському Союзі (далі – ЄС) існує необхідність вироблення спільного підходу з державами-членами ЄС до криптовалют задля максимального використання нових можливостей, які вони створюють. Проте сьогодні емітенти криптоактивів та постачальники послуг не можуть повною мірою скористатися перевагами внутрішнього ринку ЄС через відсутність як правової визначеності щодо регулятивного режиму криптоактивів, так і спеціального узгодженого правового регулювання на наднаціональному рівні. Більшість правовідносин щодо криптовалют не охоплено чинними законодавчими актами ЄС про фінансові послуги, оподаткування та боротьбу із відмиванням грошей.

Держави – члени ЄС в останні роки здійснюють активні, хоча й розрізнені, намагання врегулювати на законодавчому рівні обіг та випуск криптовалют. Фактично формується фрагментована та нерівномірна нормативно-правова база, яка створює значні загрози для функціонування консолідованого внутрішнього ринку ЄС. У зв'язку із цим Європейська Комісія розпочала роботу над розробкою та прийняттям спеціального законодавства, яке зробило би правову систему ЄС готовою до інновацій та впровадження новітніх технологій, а також забезпечило би належну уніфікацію та гармонізацію права у цій сфері.

Криптовалюти дали змогу сформувати новий глобальний фінансовий ринок. Його учасники потребують ясності у перспективах правового регулювання криптовалют у праві ЄС та національному законодавстві держав-членів цього інтеграційного об'єднання. Тому значної актуальності набуває аналіз нормативної бази, майбутніх змін та можливостей подальшої ефективної гармонізації законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Європейські вчені-правники присвятили значну увагу побудові різних моделей правового регулювання криптовалют. Варто виокремити праці таких науковців, як Б. Кьоніг, Е. Нобль, С. Дж. Хьюз. Важливий внесок у формулювання основоположних ідей щодо імплементації інноваційного фінансового ринку в європейську економіку здійснили М. Бочанек, К. Лану, В. Феррарі та ін.

У вітчизняній літературі розкрито лише окремі аспекти правового регулювання криптовалют у державах-членах ЄС. Заслужують на увагу праці О. В. Бігняка, Д. В. Казначасвої, І. І. Ковалевича, В. І. Михайловського. Проте зміщення уваги наукового співтовариства від дослідження правового регулювання криптовалют у національному законодавстві держав-членів ЄС до *acquis* ЄС досі не відбулось. Дослідження так само розрізнені, як і законодавча база, що не сприяє об'єктивному оцінюванню перспектив правового регулювання ринку криптовалют в ЄС.

Мета дослідження – аналіз найбільш вірогідних моделей правового регулювання криптовалют у *acquis* ЄС з урахуванням нормативно-правової бази ЄС та його держав-членів, а також перспектив прийняття актів вторинного права ЄС, що міститимуть уніфіковані правила щодо криптовалют.

Виклад основного матеріалу дослідження. У праві ЄС відсутнє єдине офіційне визначення криптовалют. Технічні підходи до розкриття його змісту не завжди дозволяють оцінити цей актив як об'єкт правовідносин. Проте надзвичайно влучно резюмувала узагальнену позицію правників та економістів В. Феррарі, яка визначила криптовалюти як дефіцитні в цифровому відношенні одиниці вартості (токени), особливості та обіг яких встановлюються за допомогою комп'ютерного коду [1, с. 326].

Основою існування криптовалюти особливий тип розподіленого реєстру – блокчейн. Ця технологія підтримує розподілене, синхронізоване зберігання, обслуговування та перевірку набору даних.

Однією з особливостей технології розподіленого реєстру є її транскордонний характер. Це створює значні проблеми у виборі юрисдикції, в межах якої має гарантуватися безпека учасників та мають вирішуватися можливі спори. Труднощі правозастосування можуть виявитися як у неможливості учасникам ринку криптовалют ефективно захистити свої права та інтереси, так і в конкуренції органів контролю різних держав, що блокує реалізацію їх функцій.

Створені завдяки цій технології цифрові активи можуть виступати платіжним токеном (засіб обміну або платежу), інвестиційним токеном (предмет інвестування для подальшого отримання прибутку) або утилітарним токеном (засіб, що надає власнику доступ до певних продуктів чи послуг). Особливості правового регулювання криптовалюти прямо залежить від того, яка сутність цього цифрового активу виявляється в конкретних правовідносинах. Визначити юридичне ставлення до токена можливо лише, застосувавши запропонований Європейським управлінням з цінних паперів та ринків принцип «сутність важливіша за форму», який розглядає його фактичні функції у конкретних обставинах та часових рамках [2].

Надзвичайно важливим досягненням ЄС є створення внутрішнього ринку – простору без внутрішніх кордонів, у якому забезпечується свобода пересування товарів, осіб, послуг та капіталів (ст. 26 Договору про функціонування ЄС в редакції Лісабонського договору 2007 р.) [3]. Для його функціонування формується єдина правова база, норми якої регулюють створення та функціонування внутрішнього економічного простору в рамках ЄС та забезпечують повну реалізацію чотирьох свобод внутрішнього ринку. Обмежений та фрагментарний регулятивний вплив права ЄС на криптовалюти ставить під загрозу саму сутність економічних свобод, якщо їх реалізація опосередкована використанням криптоактивів.

Уперше в межах ЄС труднощі правового регулювання криптовалют та пошуку єдиного підходу до розуміння їх статусу проявилися в частині справляння податку на додану вартість. У 2015 р. Вищий адміністративний суд Швеції направив звернення до Суду ЄС у порядку преюдиційного запиту із питанням

щодо оподаткування ПДВ операцій з купівлі-продажу біткоїну (справа С-264/14). Застосування п. «д» ст. 135 Директиви ЄС від 28 листопада 2006 р. про загальну систему податку на додану вартість було унеможливлене, оскільки залишалось незрозумілим, який правовий статус має цей платіжний інструмент [4, с. 122–123].

Суд ЄС вирішив, що операції з купівлі-продажу криптовалюти звільняються від оподаткування ПДВ. Суд мотивував своє рішення тим, що біткоїн та інша криптовалюта з точки зору європейського податкового законодавства має розглядатися за аналогією зі звичайною валютою, а не з іншими платіжними інструментами. Таке рішення відобразилось у законодавстві держав-членів. Наприклад, Резолюція Податкової служби Італії 72/Е від 2 вересня 2016 р. «Податковий режим, застосовний до компаній, що надають послуги, пов'язані з віртуальними монетами.» визначила, що прибуток та збитки, що виникли з операцій з обміну криптовалюти на традиційну валюту і навпаки, є об'єктом оподаткування корпоративним податком на прибуток [5]. Наступного року було видано Законодавчий декрет від 25 травня 2017 р. № 90, відповідно до якого провайдери послуг на криптовалютному ринку належать до звичайних операторів щодо обміну валют [6].

09 липня 2018 р. у ЄС набула чинності Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС, також відома як П'ята директива про боротьбу з відмиванням грошей (далі – ДБВГ5). Вона націлена на підвищення прозорості нових платіжних систем і включала положення про обмін віртуальних валют в ЄС. ДБВГ5 визначила криптовалюту як засіб вираження вартості, який не гарантується центральним банком чи державним органом, не є валютою або коштами з юридичної точки зору, але використовується приватними чи корпоративними особами як засіб обміну, може передаватися, зберігатися та продаватися в електронному вигляді [7].

Одним із ключових положень ДБВГ5 було визнання криптовалютних бірж «зобов'язаними особами» та їх підпорядкування тим самим правилам, які застосовуються до фінансових установ відповідно до Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 р. про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, про внесення змін до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 648/2012 та про скасування Директиви Європейського Парламенту і Ради 2005/60/ЄС та Директиви Комісії 2006/70/ЄС (так званої «Четвертої» директиви про боротьбу з відмиванням грошей). На практиці це охоплює зобов'язання проводити комплексну перевірку клієнтів і надавати регуляторам звіти про підозрілу діяльність.

Практика правового регулювання криптовалют свідчить про те, що саме нормотворча діяльність ЄС стає тригером до якісної трансформації законодавства держав-членів, які не здатні самостійно дійти до спільних підходів до оцінювання сутності криптовалют. Зокрема, на відміну від вже згаданої вище позиції Італії, Федеральний банк Німеччини (Бундесбанк) висловився, що криптовалюти неможливо віднести до електронних коштів, оскільки вони не виконують функції валюти і не є частиною фінансової системи Федеративної Республіки Німеччина [8]. Виключно процес гармонізації з *acquis* ЄС може усунути відповідні розбіжності. Активна розробка законодавства про регулювання криптовалют в Німеччині зумовлена саме необхідністю впровадити ДБВГ5 у національне законодавство. Міністерство фінансів Німеччини у своєму законопроекті вирішило створити новий регульований вид діяльності – «криптобізнес». Наприклад, ведення криптодепозитарного бізнесу у Німеччині описується як зберігання, адміністрування криптоактивів чи приватних криптоключів третіх осіб [9]. Віртуальні валютні брокери, багатосторонні торгові установи, біржі і майнери мають обов'язково бути авторизовані у Федеральному управлінні фінансового нагляду.

Особливістю нормотворчої діяльності ЄС є направленість на максимальне наближення ринку криптовалют до класичних ринків. Це стосується не тільки питання боротьби з відмиванням грошей, а й ліцензуванням обмінної діяльності, емісією токенів, надання фінансових послуг. Це пов'язано із надто стрімким розвитком криптоіндустрії та зростанням популярності блокчейн-технології. Неспроможність миттєвого реагування на виклики нового ринку спостерігається також на національному рівні, що змушує держави-члени пристосовувати існуючі правила до нових правовідносин.

Так, у Франції у 2019 р. законодавчий орган оприлюднив *Loi PACTE* (*Plan d'Action pour la Croissance et la Transformation des Entreprises*). Закон окреслює режим для криптоактивів і для постачальників криптоактивів, а також покладає на Управління фінансових ринків (*Autorité des marchés financiers*) завдання сформулювати для цього відповідну технічну основу. Останнім були внесені зміни до книги VII Регламенту та підпорядковано усіх криптомайнерів, емітентів і дилерів, біржі та інших постачальників послуг основним

стандартам захисту споживачів і дотримання законодавства про боротьбу з відмиванням грошей. Було створено пільговий режим для авторизованих дилерів криптоактивів. В обмін на згоду на більш високі стандарти захисту споживачів, безпеки та прозорості вони можуть отримати дозвіл від регулятора і вільно рекламувати свою продукцію для широкої громадськості, в т. ч. для роздрібних споживачів [10].

Доцільність підлаштування законодавства про класичні ринки до реалій обігу криптовалют не однозначна. Деякі європейські аналітики визнають, що спроба підвести інвестиції в криптоактиви під існуючі заходи безпеки та схеми захисту інвесторів виправдана конкретними ризиками. Однак вимоги не завжди відповідають особливостям бізнесу в індустрії блокчейну, а саме: їх технічним, операційним процесам, а також властивим їм системам стимулювання.

Наявна ситуація могла привести до активізації роботи над фундаментальним актом, який усунув би можливі суперечності та закрив питання правового регулювання криптовалют. У вересні 2020 р. до Європейського Парламенту був внесений проект Регламенту Європейського парламенту та Ради про ринки криптоактивів та внесення змін до Директиви (ЄС) 2019/1937, COM/2020/593 final [11] (далі – проект Регламенту про ринки криптоактивів). У березні 2022 р. він був проголосований у першому читанні та став предметом міжвідомчих перемовин.

Основою цього проекту була модель повної гармонізації. Усі емітенти (крім тих, хто розміщує невеликі пропозиції) та постачальники послуг підпорядковуватимуться законодавству ЄС та матимуть паспорт ЄС. Індивідуальні національні режими щодо криптоактивів більше не застосовуватимуться. Обрання саме такого підходу є позитивним, оскільки він здатен забезпечити вищий рівень правової визначеності, захист інвесторів, цілісність ринку та фінансову стабільність, а також зменшити фрагментацію ринку на єдиному ринку.

Пропонується, що майбутній Регламент про ринки криптоактивів буде поширювати свою дію на емітентів криптоактивів, а також компанії, що надають послуги, пов'язані з криптоактивами, такі як компанії, що володіють криптоактивами клієнтів, організації, що дозволяють клієнтам купувати або продавати криптоактиви за гроші, та компанії, що функціонують як торгові платформи. У зв'язку із цим передбачаються заходи безпеки, які включають вимоги до капіталу, вимоги до управління та співвідношення прав інвесторів та емітента.

Для більш ефективної інтеграції цього законодавчого акта було обрано модель «Регламентом про ринки криптоактивів врегульовано все, що не врегульовано іншими правовими актами». Фактично визнається, що такий регламент буде поширюватися лише на ті правовідносини, що не були врегульовані до набуття ним чинності. Науковці позитивно оцінюють обрання саме такого підходу, однак варто визнати, що практика правозастосування може проявити деякі колізії та прогалини, які доведеться усувати у майбутньому.

Проект Регламенту про ринки криптоактивів передбачає визначення вимог для всіх постачальників послуг криптоактивів, таких як: зобов'язання діяти чесно, справедливо та професійно; організаційні вимоги; правила забезпечення безпеки клієнтів. Встановлюються вимоги до конкретних послуг: зберігання криптоактивів); торгових платформ для криптоактивів; обмін криптоактивів на фіатну валюту або інші криптоактиви; виконання ордерів; прийом та передача розпоряджень від імені третіх осіб та навіть консультування щодо криптоактивів [11].

Також проектом Регламенту про ринки криптоактивів передбачається, що загальний нагляд за діяльністю, пов'язаною з криптоактивами, здійснюватиметься на національному рівні. Він накладає на держави-члени зобов'язання призначити один або кілька компетентних органів для цілей цього регламенту, у т. ч. один компетентний орган, призначений як єдиний контактний центр. Щоправда, інша модель контролю передбачена для стейблкоїнів. У випадку, коли вони стають дуже великими за масштабом і Європейське банківське управління згідно з вичерпним переліком критеріїв вважатиме це «значним», воно передасть наглядові повноваження собі і пред'явить емітентові цього криптоактиву більш суворі вимоги. Деякі правники критикують проект за занадто вузьке тлумачення стейблкоїнів. Воно не охоплює всі можливі конструкції, особливо «алгоритмічні стейблкоїни», та виводить значний сегмент ринку з-під контролюючого впливу Європейського банківського управління.

Наукове та політичне співтовариство позитивно оцінило майбутній Регламент про ринки криптоактивів. Висновок Європейського економічного і соціального комітету свідчить про абсолютну підтримку необхідності якнайшвидшого введення цього акта в дію. Щоправда він також зазнав критики, зокрема зауважується, що не існує такого рівня стандартизації та функціональної сумісності технології розподіленого реєстру, який міг би безпечно визначати оцінку технологічної надійності та кіберстійкості

інфраструктур, прийнятих операторами. Тому слід приділити увагу забезпеченню високого рівня захисту споживачів та інвесторів. Також зазначено, що після етапу випуску деякі криптоактиви можуть виконувати різні функції, змінюючи свою природу за певних умов. З огляду на це необхідно уточнити систему регулювання, яка буде застосовуватися до цих гібридних інструментів, що розвиваються, оскільки зміна їх характеру може вимагати застосування інших положень регулювання [12]. Наявність зауважень до проекту унеможлиблює прогнозування точних строків прийняття Регламенту.

Висновки. Правове регулювання криптовалют у праві ЄС все ще усічене. Підвищення ефективності правового регулювання досягається за рахунок підлаштування наявних норм до нових моделей ведення господарської чи іншої діяльності. Позитивні зміни мають відбутися із прийняттям проекту Регламенту про ринки криптоактивів. Імовірність скорого його прийняття можна вважати високою, щоправда, після внесення необхідних правок.

Запропонована у проекті Регламенту про ринки криптоактивів модель повної гармонізації доволі послідовна та, як вбачається, дозволить швидко усунути наявні розбіжності правового регулювання криптовалют у державах – членах ЄС. Окрім того, він направлений на максимальне прийняття усіх переваг криптовалют.

Відповідно до поточної редакції проекту цього акта вкрай мало ймовірно, що будь-які криптоактиви не будуть регульовані у ЄС. Завдяки всеосяжному визначенню криптоактивів, кожен криптоактив, який сьогодні не підпадає під дію права ЄС, підпадатиме під сферу застосування Регламенту про ринки криптоактивів. Щоправда без подальшого нормотворення, зокрема у питанні узгодження із законодавством про запобігання відмиванню грошей, а також визначення повноважень Європейського банківського управління в частині нагляду за обігом та емісією криптовалют, реальна ефективність Регламенту про ринки криптоактивів буде значною мірою обмежена.

Із імплементацією Регламенту про ринки криптоактивів перед дослідниками постане завдання оцінити реальну спроможність цього акта забезпечувати якісну регуляцію криптовалют у довгостроковій перспективі. Це пов'язано як із постійними позитивними інноваціями, так і з удосконаленням методів «сірого» використання криптоактивів.

Список використаних джерел

1. Ferrari V. The regulation of crypto-assets in the EU – investment and payment tokens under the radar. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 2020. 27(3). P. 325–342. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3947185 (дата звернення: 19.05.2022).
2. Advice on Initial Coin Offerings and Crypto-Assets. European Securities and Markets Authority (2019). URL: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf (дата звернення: 19.05.2022).
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Luxembourg: *Publications Office of the European Union*, 2010. 403 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3c32722f-0136-4d8f-a03e-bfaf70d16349> (дата звернення: 19.05.2022).
4. Hacker P. & others. *Regulating Blockchain. Techno-Social and Legal Challenges*. First Edition. Edited by P. Hacker, I. Lianos, G. Dimitropoulos & S. Eich. Oxford University Press, 2019. 443 p.
5. Risoluzione Ministeriale 72/E del 2 settembre 2016, Interpello ai sensi dell'art. 11, legge 27 luglio 2000, n. 212, Trattamento Fiscale Applicabile alle Società che Svolgono Attività di Servizi Relativi a Monete Virtuali. URL: https://www.agenziaentrate.gov.it/portale/documents/20143/302984/Risoluzione+n.+72+del+02+settembre+2016_RISOLUZIONE+N.+72+DEL+02+SETTEMBRE+2016E.pdf/8e057611-819f-6c8d-e168-a1fb487468d6 (дата звернення: 17.05.2022).
6. Decreto legislativo 25 maggio 2017, n. 90 “Attuazione della direttiva (UE) 2015/849 relativa alla prevenzione dell'uso del sistema finanziario a scopo di riciclaggio dei proventi di attività criminose e di finanziamento del terrorismo e recante modifica delle direttive 2005/60/CE e 2006/70/CE e attuazione del regolamento (UE) n. 2015/847 riguardante i dati informativi che accompagnano i trasferimenti di fondi e che abroga il regolamento (CE) n. 1781/2006.” (17G00104). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2017-05-25;90!vig=2018-03-14> (дата звернення: 17.05.2022).
7. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU (Text with EEA relevance).

- Official Journal of the European Union*. L 156. 19.06.2018. P. 43–74. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843> (дата звернення: 19.05.2022).
8. Hönig M. Initial Coin Offering. Studie zu Kryptowährungen und der Blockchain-Technologie. Frankfurt am Main. Stand Mai 2018. URL: https://www.frankfurt-university.de/fileadmin/standard/Hochschule/Fachbereich_3/Kontakt/Professor_inn_en/Hoenig/20180502_Bitcoin_Studie_fra_uas_Hoenig_V1.0.pdf (дата звернення: 17.05.2022).
 9. New regulatory regime for crypto assets in Germany. Norton Rose Fulbright. URL: <https://nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/5ee1e37e/new-regulatory-regime-for-crypto-assets-in-germany> (дата звернення: 17.05.2022).
 10. Hughes S. J., Kobal S. Cryptoassets and Their Regulation Under UK and EU Law in the Post-Brexit UK. *Indiana Legal Studies Research Paper*. 2021. No. 475 URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4040258 (дата звернення: 18.05.2022).
 11. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. Brussels, 24.9.2020 COM(2020). 593 final 2020/0265(COD). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593> (дата звернення: 18.05.2022).
 12. Opinion of the European Economic and Social Committee. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. Brussels, 2 March 2021, 6627/21. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_6627_2021_INIT&from=EN (дата звернення: 18.05.2022).

References

1. Ferrari, V. (2020). *The regulation of crypto-assets in the EU – investment and payment tokens under the radar*. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 27 (3), 325–342. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3947185 [in English]
2. *Advice on Initial Coin Offerings and Crypto-Assets*. European Securities and Markets Authority (2019). Retrieved from https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf [in English]
3. *Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Charter of Fundamental Rights of the European Union* (2010). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3c32722f-0136-4d8f-a03e-bfaf70d16349> [in English]
4. Hacker, P. & others (2019). *Regulating Blockchain. Techno-Social and Legal Challenges*. First Edition. Edited by P. Hacker, I. Lianos, G. Dimitropoulos & S. Eich. Oxford University Press [in English]
5. *Risoluzione Ministeriale 72/E del 2 settembre 2016, Interpello ai sensi dell'art. 11, legge 27 luglio 2000, n. 212, Trattamento Fiscale Applicabile alle Società che Svolgono Attività di Servizi Relativi a Monete Virtuali*. Retrieved from https://www.agenziaentrate.gov.it/portale/documents/20143/302984/Risoluzione+n.72+del+02+settembre+2016_RISOLUZIONE+N.72+DEL+02+SETTEMBRE+2016E.pdf/8e057611-819f-6c8d-e168-a1fb487468d6 [in English]
6. *Decreto legislativo 25 maggio 2017, n. 90 “Attuazione della direttiva (UE) 2015/849 relativa alla prevenzione dell'uso del sistema finanziario a scopo di riciclaggio dei proventi di attività criminose e di finanziamento del terrorismo e recante modifica delle direttive 2005/60/CE e 2006/70/CE e attuazione del regolamento (UE) n. 2015/847 riguardante i dati informativi che accompagnano i trasferimenti di fondi e che abroga il regolamento (CE) n. 1781/2006.” (17G00104)*. Retrieved from <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2017-05-25;90!vig=2018-03-14> [in English]
7. *Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU (Text with EEA relevance)*. *Official Journal of the European Union*. L 156. 19.06.2018, 43-74. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843> [in English]
8. Hönig, M. (2018). *Initial Coin Offering. Studie zu Kryptowährungen und der Blockchain-Technologie*. Frankfurt am Main. Retrieved from https://www.frankfurt-university.de/fileadmin/standard/Hochschule/Fachbereich_3/Kontakt/Professor_inn_en/Hoenig/20180502_Bitcoin_Studie_fra_uas_Hoenig_V1.0.pdf [in English]

9. *New regulatory regime for crypto assets in Germany. Norton Rose Fulbright.* Retrieved from <https://nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/5ee1e37e/new-regulatory-regime-for-crypto-assets-in-germany> [in English]
10. Hughes, S. J. & Kobal, S. (2021). Cryptoassets and Their Regulation Under UK and EU Law in the Post-Brexit UK. *Indiana Legal Studies Research Paper*, 475. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4040258 [in English]
11. *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. Brussels, 24.9.2020 COM(2020), 593 final 2020/0265(COD).* Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593> [in English]
12. *Opinion of the European Economic and Social Committee. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. Brussels, 2 March 2021, 6627/21.* Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_6627_2021_INIT&from=EN [in English]

Стаття надійшла до редакції 20.05.2022.